

Zīmējumu sērijas skalas adaptācija Latvijā un zīmējumu struktūras specifiskās iezīmes šizofrēnijas pacientiem

Daiga Dzene¹, Evita Dakse^{1,2}, Kristīne Mārtinsone^{1,3}, Biruta Kupča^{4,5}

¹ Latvijas Mākslas terapijas asociācija, Latvija

² Sociālās aprūpes centrs "Āgenskalna saulriets", Latvija

³ Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Latvija

⁴ Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte, Latvija

⁵ Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrs, Latvija

Ievads. Zīmējumu sērijas (ZS) skala [Cohen, et al., 1986, 1994] ir ASV veidots uz mākslu balstīts izvērtēšanas instruments, kura pielietojuma efektivitāte ir apstiprināta dažādām pacientu grupām (ar ēšanas traucējumiem [Kessler, 1994], posttraumatisko stresa sindromu [Marais, Barnes, 1993], depresiju [Cohen, et al., 1988; Moris, 1995]) u. c.), tajā skaitā arī šizofrēnijas pacientu grupai [Cohen, et al., 1988, 1994; Mills et al., 1993, 1996]. Pētījumu rezultāti uzrāda atšķirības desmit ZS skalās šizofrēnijas pacientiem, salīdzinājumā ar praktiski veselīgiem cilvēkiem. Latvijā šis – uz mākslu balstītais izvērtēšanas instruments – līdz šim nebija adaptēts.

Pētījuma mērķis, materiāls un metodes. Veikt ZS skalas adaptācijas pirmo posmu Latvijā un salīdzināt šizofrēnijas pacientu un praktiski veselu cilvēku ZS atšķirības. ZS sastāv no trīs zīmējumu uzdevumiem. ZS izvērtējumu veic 23 skalās. Pētījuma pirmajā (ZS adaptācijas) posmā piedalījās 100 (n = 100) dalībnieki ar dažādiem psihiskiem un uzvedības traucējumiem un praktiski veseli cilvēki vecumā no 18 līdz 65 gadiem. Papildus, lai pārbaudītu iegūto rezultātu validitāti, 15 nejauši izvēlētas ZS vērtēja 3 neatkarīgi eksperti. Otrajā pētījuma posmā piedalījās 50 (n = 50) dalībnieki vecumā no 20 līdz 60 gadiem, no kuriem izpētes grupā bija 25 pacienti ar diagnozi paranoīdā šizofrēnija (F20.0) (16 sievietes, 9 vīrieši) un kontrolgrupā 25 praktiski veseli cilvēki (16 sievietes, 9 vīrieši). Grupas tika pielīdzinātas pēc dzimuma un vecuma.

Rezultāti. Pirmajā pētījuma posmā, aprēķinot ZS Kronbaha alfas koeficientus, tika iegūti apmierinoši ZS skalas iekšējās saskaņotības rezultāti: pirmajam ZS zīmējumam – $\alpha = 0,65$, otrajam – $\alpha = 0,67$, trešajam – $\alpha = 0,68$. Visiem zīmējumiem $\alpha = 0,66$. Aprēķinot Interklass korelācijas koeficientu, rezultāti uzrādīja ļoti labu ekspertu vērtējuma saistību ($r = 0,89$).

Otrajā pētījuma posmā, aprēķinot *t* kritēriju, tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp pacientiem ar šizofrēniju un praktiski veselīgiem cilvēkiem 10 skalās: Krāsu tips ($M = 2,08$, $M = 2,53$, $t = -4,031$, $p = 0,000$); Krāsu saplūšana ($M = 1,09$, $M = 1,33$, $t = -3,575$, $p = 0,000$); Līnija / Forma ($M = 1,40$, $M = 2,04$, $t = -4,337$, $p = 0,000$); Tēls ($M = 1,12$, $M = 1,44$, $t = 2,38$, $p = 0,021$), Dabas ainava ($M = 0,40$, $M = 0,80$, $t = 2,19$, $p = 0,034$), Vārdu iekļaušana ($M = 1,10$, $M = 1,01$, $t = 2,184$, $p = 0,031$); Kustība ($M = 2,32$, $M = 2,92$, $t = 2,09$, $p = 0,042$), Telpas izmantojums ($M = 1,76$, $M = 2,46$, $t = -5,666$, $p = 0,000$), Slīpums ($M = 1,08$, $M = 1,12$, $t = -2,35$, $p = 0,020$) un Neierasts novietojums ($M = 1,17$, $M = 1,05$, $t = 2,199$, $p = 0,029$). Kopējie ZS rezultāti starp abām izlašu grupām uzrāda statistiski nozīmīgas atšķirības ($M = 30,7$, $M = 33,3$, $t = -3,509$, $p = 0,001$).

Secinājumi. Ir veikts ZS adaptācijas pirmais posms. Skalas iekšējā saskaņotība ir apmierinoša. Neatkarīgo ekspertu vērtējuma saistība ir ļoti augsta un atbilst citos pētījumos uzrādītiem rezultātiem. Zīmējums ir konstatētas atšķirības starp šizofrēnijas pacientu grupu un praktiski veselu cilvēku grupu, kas saskan ar citos pētījumos [Cohen, et al., 1988, 1994; Mills et al., 1993] norādītajām atšķirībām. Adaptētās ZS ir noderīgs instruments šizofrēnijas pacientu izvērtēšanā mākslas terapijā.